

Ympäristöministeriö
Luontoympäristöosasto
Erja Werdi LsN, Olka Suorsa

LAUSUNTOYHTEENVETO
7.11.2024

Diaarinumero VN/24090/2024
Hanke YM051:00/2024

KIPSIASETUKSEN MUUTOS

Sisällys

KIPSIASETUKSEN MUUTOS	1
Johdanto	2
Tausta	2
Tavoitteet	2
Lausuntopalvelu.fi ja lausunnoille varattu aika	2
Lausuntopyynnön jakelu	2
Saadut lausunnot ja lausuntoyhteenvedon julkaiseminen	3
Lausuntojen sisältö	3
Yleiset näkemykset asetusmuutoksesta	3

Johdanto

Asetusluonnoksessa ehdotetaan, että maatalousmaan kipsikäsittelyyn vuosina 2020–2025 myönnettävästä tuesta annettua valtioneuvoston asetusta (510/2020) muutettaisiin jatkamalla asetuksen voimassaoloa; muutos kohdistuisi asetuksen nimikkeeseen ja voimassaolopykälään.

Muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian antamisen jälkeen, kuitenkin viimeistään 1.1.2025.

Tausta

Asetusmuutos toteuttaisi osaltaan hallituksen ohjelmaa osana Ahti-kokonaisuutta. Pääministeri Orpon hallitusohjelma sisältää useita vesiä ja Itämeren koskevia kirjauksia sekä kirjauksen maanparannusaineiden käytön edistämisestä.

Fosforikuormitus rehevöittää Itämeren ja aiheuttaa sinileväkukintoja. Maatalouden typen ja fosforin haja-kuormitus on nykyisellään merkittävin ravinnekuormituksen lähde Itämereen. Pelloilta päätyy mereen myös kiintoainesta.

Fosfori- ja kiintoainesvalumiin ehkäisemiseksi valtio tukee rannikkoalueiden peltojen kipsikäsittelyä. Kipsi sitoo fosforia ja kiintoainesta ja estää niiden joutumista vesistöihin ja sitä kautta Itämereen. Kipsikäsittelyllä on tutkimuksissa saatu noin 30:n, jopa 50 prosentin vähennys fosfori- ja kiintoainekuormaan.

Kipsikäsittelyä on tehty vuodesta 2020, ensin Saaristomeren valuma-alueella ja vuodesta 2022 myös muilla kipsikäsittelyyn soveltuvilla rannikkoalueilla. Kipsikäsittelyn fosforivalumia vähentävä vaikutus kestää noin viisi vuotta.

Tavoitteet

Tavoitteena on jatkaa määräaikaisen asetuksen voimassaoloa viidellä vuodella. Asetus olisi jatkossa voimassa vuoden 2030 loppuun saakka. Kipsikäsittelyn tavoitteeksi on asetettu kipsin levittäminen 100 000 peltohehtaarille vuoden 2025 loppuun mennessä. Rannikkoalueiden pelloista oli syyskuun 2024 puolivälissä käsitelty kipsillä lähes 67 000 hehtaaria. Vuoden 2023 loppuun mennessä käsittelyn arvioitiin laskennallisesti estäneen vuosittain kaikkiaan 77 fosforitonin joutumisen Itämereen. Saaristomeren osalta vuotuisen fosforikuorman laskettiin vähentyneen yhteensä 55 tonnia.

Lausuntopalvelu.fi ja lausunnoille varattu aika

Lausuntovaiheessa käytössä oli Lausuntopalvelu.fi <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=3daa618e-3498-4b75-9634-81833b2757fa> ja lausunnonle varattu ajanjakso oli 1.10.2024-28.10.2024.

Lausuntopyynnön jakelu

Lausuntoa pyydettiin seuraavilta tahoilta:

Elävä Itämeri säätiö sr, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, Etelä-Savon ELY-keskus, Hämeen ELY-keskus, John Nurminen säätiö sr, Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Kainuun ELY-keskus, KEHA-keskus, Keski-Suomen ELY-keskus, Kierrätysteollisuus ry, Lapin ELY-keskus, Luonnonvarakeskus LUKE, maa- ja metsätalousministeriö, Maa- ja

metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Natur och Miljö rf, oikeusministeriö, Pirkanmaan ELY-keskus, Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Karjalan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Savon ELY-keskus, ProAgria Keskusten liitto, Pyhäjärvi-instituutti, Ruokavirasto, Satakunnan ELY-keskus, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Vesienpuojelun Keskusliitto ry, Suomen Vesiyhdistys ry, Suomen ympäristökeskus, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund rf, Uudenmaan ELY-keskus, Valonia, valtiovarainministeriö, Varsinais-Suomen ELY-keskus ja WWF Suomi.

Lausuntopyynnössä mainittiin siitä, että myös muut kuin jakelussa mainitut tahot voivat antaa lausunnon.

Saadut lausunnot ja lausuntoyhteenvedon julkaiseminen

Lausunnon antoivat: Maa- ja metsätalousministeriö, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, John Nurmisen Säätiö sr, Kierrätysteollisuus ry, ProAgria Keskusten Liitto, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f., Suomen Biokierto ja Biokaasu ry ja Suomen luonnonsuojeluliitto ry.

Ruokavirasto, Suomen ympäristökeskus SYKE ja valtiovarainministeriö ilmoittivat, että niillä ei ole lausuttavaa. Lisäksi Oikeusministeriö ja Suomen ympäristökeskus ilmoittivat, että ne eivät lausu asiassa.

Lausunnot ovat pääosin saatavilla myös Lausuntopalvelu.fi –palvelussa <https://www.lausuntopalvelu.fi/Fi/Proposal/Participation?proposalId=3daa618e-3498-4b75-9634-81833b2757fa>

Lausuntojen sisältö

Yleiset näkemykset asetusmuutoksesta

Maa- ja metsätalousministeriön mukaan asetuksen jatkaminen viidellä vuodella on tärkeää tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Lisäksi lausuja toteaa teknisenä huomautuksena, että asetus muulta kuin nyt lausuttavana olevalta osin sisältää kipsiasetuksen 3 §:n 2 kohdassa viittauksen vanhan EY-asetuksen tyyppinimiin sekä vanhan lannoitelain mukaisiin tyyppinimiin, jotka ovat vanhentuneita.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry kannattaa kipsiasetuksen voimassaolon jatkamista.

John Nurmisen Säätiö ry kannattaa kipsiasetuksen voimassaolon jatkamista viidellä vuodella vuoden 2030 loppuun saakka.

Kierrätysteollisuus ry kannattaa kipsiasetuksen voimassaolon jatkamista viidellä vuodella vuoden 2030 loppuun saakka. Lisäksi Kierrätysteollisuus ry kannustaa myös panostamaan pitkäkestoisiin esimerkiksi orgaanisten kierrätyslannoitteiden käyttöön. Lausujan mukaan se on tärkeää huoltovarmuuden ja kiertotalouden näkökulmasta.

ProAgria Keskusten Liitto kannattaa kipsiasetuksen määräaikaista jatkamista vuoden 2023 loppuun. Avustuksen piiriin olisi mahdollisuuksien mukaan hyvä saada myös muita maanparannusaineita, kuten rakennekalkki. Lausujan mukaan olisi myös tärkeää, että neuvonnan maksimituen osuutta tulisi korottaa kahdesta tunnista kolmeen tuntiin, jotta saadaan riittävästi aikaa asian käsittelyyn. Kahden tunnin kipsineuvonta-aika on ollut useissa tapauksissa liian lyhyt. Lisäksi olisi tärkeää tarkastella ja palauttaa vähintäänkin samat kipsikäsittelyalueet, jotka olivat vuonna 2022, kun kipsiasetus tuli voimaan. Olisi myös tärkeää sopia käytännöistä silloin, kun peltoja käsitellään uudelleen kipsillä.

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f. kannattaa kipsiasetuksen voimassaolon jatkamista. SLC kuitenkin katsoo, että tuen tulisi koskea myös laajempaa valikoimaa erityisesti savimaille soveltuvaan rakennekalkkia ja erityyppisiä maanparannuskuituja maaperän humuspitoisuuden nostamiseksi. Tämä mahdollistaisi sen, että entistä useammat viljelijät voivat osallistua veden laadun parantamiseen. Nämä

maanparannusaineet auttavat vähentämään vesistöihin kohdistuvaa hajakuormitusta ja parantavat maaperän rakennetta. KIPSI 2019 maanparannusaineena – hyödyt ja haitat maankasvukunnolle –raportissa todetaan, että magnesium- ja kaliumköyhillä alueilla kipsikäsitteily lisää näiden ravinteiden huuhtoutumista vesistöihin. Neuvonnassa ja tiedotuksessa tulisi kiinnittää enemmän huomiota kipsin soveltuvuuteen eri maala-jeille myös agronomiselta kannalta.

Suomen Biokierto ja Biokaasu ry:n mukaan kipsikäsitteily on kannatettavaa toimintaa nopeana toimenpiteenä vesistö päästöjen vähentämiseksi. Kipsikäsitteily vähentää seurauksia, mutta ei kuitenkaan ratkaise ongelmaa. Kipsin vaikutus kestää noin viisi vuotta, minkä jälkeen käsitteily tulisi uusiksi. Kipsi ei myöskään ole täysin ongelmaton, minkä vuoksi tulisi kohdentaa käsitteily sellaisille peltolohkoille, jotka soveltuvat kipsikäsitteilyyn. Kipsin ominaisuuksien vuoksi tulisi levitys kohdentaa savimaille, joissa on korkea magnesium- ja fosforipitoisuus. Mikäli kipsikäsitteilyä tehdään peltolohkoille, joissa on niukasti magnesiumia tai kaliumia, kipsikäsitteily voi häiritä maan biologista aktiivisuutta ja lisätä ravinnepuutteita. Lausun mukaan biokierron ratkaisulla on useita positiivisia vaikutuksia esimerkiksi vesien tilaan ja luonnon monimuotoisuuteen. Biokiertolaitosten avulla voitaisiin ottaa talteen vesistöihin kertyneitä ravinteita ja hyödyntää niitä. Lausun mukaan kipsin sijaan tulisi panostaa pitkäkestoisiin ja ongelmia ratkaiseviin ratkaisuihin, kuten orgaanisten kierrätyslannoitteiden käyttöön. Orgaanisilla kierrätyslannoitteilla voidaan vaikuttaa positiivisesti maaperän hiilipitoisuuteen ja biologiseen monimuotoisuuteen. Maan hiili ja orgaaninen aines parantavat maaperää, jolloin maaperä sietää paremmin kuormittavia tekijöitä, pidättää hyvin ravinteita sekä vettä. Lisäksi se puskuroida ja tasaa pohjavesien vedenlaatua. Lausun mukaan tarvitaan kannustimia myös näiden orgaanisten lannoitteiden ja maanparannusaineiden käytölle. Lisäksi lausun mukaan vesiensuojelutoimenpiteitä tehdään useilla eri instrumenteilla, määrärahat ovat hyvin vaatimattomat, toimet ovat hajautuneet eri hallinnonaloille ja kokonaisuus on sekava. Tämä uhkaa heikentää toimien tehokkuutta.

Suomen luonnonsuojeluliitto tukee kipsiasetuksen voimassaolon jatkamista vuoden 2030 loppuun saakka.